

1583. Till Sverige torde den ha kommit genom Forsius Andeliga psalmer och Wijsor av år 1614.

I fråga om den bevarade latinska sången har man i Finland varit konservativare än i Sverige. Framför allt evad det gäller sekvenserna för helgonfesterna. Inte blott Heliga-Lekamens-sekvensen *Lauda Sion* är handskriftligt belagd från 1500-talets senare del, utan också Henrikssekvensen och S:t Lars sekvensen: *Stola iucunditatis* och andra.

Under Juustens tid hade officierna i Åbo inskränkts till matutin och vesper endast på söndagarna och helgdagarna med därtill ansluten vesper och vigilia på aftonen före. I ett cirkulär av år 1573 förordar Juusten predikan på sön- och högtidsdagar vid matutin och vesper. Utvecklingen i dessa avseenden gick i Finland parallel med den i Sverige.

Sammanfattningsvis säger Schalin att någon egen reformation icke förekommit i Finland. Det svenska har stått som avgörande förmedlare av den lutherska kulturreformen till Finlands båda språkgrupper.

Arthur Adell.

Nya introitusalternativ?

Ett studiekonvent med prästerna i Tunaläns och Sevede samt Aspelands kontrakt i Linköpings stift hölls den 2 oktober i Mariannelund. Dagen inleddes med kyrkmässa i Hässleby kyrka, varvid kyrkoherde E. Nilsson, Frödinge, och komminister Sven Ax:son Hultquist, Hässleby, tjänstgjorde vid altaret och kontraktsposten Erik Meurling, Kristdala, predikade. Mariannelunds kyrkokör och barnkör under kantor Gunnar Hjorts skickliga ledning läto gudstjänstdeltagarna på ett oförgätligt sätt uppleva den gammalkyrkliga sångens stora skönhets- och uppbyggelsevärde. Efter gudstjänsten utfördes fem olika introitus för att bereda studiekonventets deltagare tillfälle att bedöma de olika sätten att lösa denna uppgift i den gamla och nya mässboken och i ett par mycket intressanta och värdefulla introitusskapelser i anslutning till gammalkyrkliga tongångar av Albert Runbäck.

I Hässleby prästgård hölls sedan föredrag om den gammalkyrkliga sången av kyrkoherde E. Nilsson, Frödinge. Konventet fattade därvid en resolution, vari man med livlig uppskattning av den gammalkyrkliga musikens restaurering i den nya mässboken dock ville framhålla nödvändigheten av att tillåtelse gives för utförande även av andra introitusalternativ, kyrkomusikaliskt fullödiga men tekniskt mindre krävande än de i mässboken stadfästa. Ett riktigt utförande av de sistnämnda kräver nämligen mer än som ligger inom det uppnåeliga gränser i de allra flesta församlingar. Konventet uttalade önskemål om en serie enklare gammalkyrkliga introitus och en serie flerstämmiga introitus, varjämte man ansåg, att de bästa av de introitus, som funnos i vår gamla mässbok, åter skulle få nyttjas och en komplettering av dem verkställas för de högtidsdagar, som tidigare saknat introitus. Under nuvarande förhållanden kan man eljest riskera, att den traditionella sångens renässans undergräves i stället för befrämjas, då svårigheterna trots den största entusiasm från sångledarens sida hota att helt förkväva sångarglädjen hos våra för gammalkyrklig sång för närvarande i allmänhet ganska främmande körmedlemmar. De nya alternativen böra kunna leda till ökad förståelse för den traditionella sången och så bana väg för våra redan befintliga gammalkyrkliga introitus, vilkas rätta framförande kan ställas som målet för de kyrkomusikaliska strävandena på denna punkt.

Resolution.

Deltagarna i Tunaläns och Sevede samt Aspelds kontrakts studiekonvent, samlade i Hässleby den 2 oktober 1945 till överläggning om den liturgiska sången, speciellt med hänsyn till de moment, som tillkommit genom 1942 års Mässbok, beslutade enhälligt avgiva följande resolution:

För den förtjänstfulla restaurering, som skett med tidigare förekommande liturgiska moment, ävensom för det stora antal gammalkyrkliga melodier, som nu åter införts i den svenska Mässan, betygar konventet sin tacksamma erkänsla.

Enär våra gammalkyrkliga Introitus ställa så stora krav på de i gudstjänstens liturgiska moment medverkande, att ett tillfredsställande framförande i de flesta församlingar tyvärr ej ligger inom det uppnåeliga gränser, framhåller konventet nödvändigheten

av att kyrkomusikaliskt fullödiga men tekniskt mindre krävande alternativ bli tillåtna att framföras vid våra högmässogudstjänster.

Konventet vill framhålla, att dessa önskade alternativ böra leda till ökad förståelse för den traditionella sången och så bana väg för våra redan befintliga gammalkyrkliga Introitus, vilkas rätta framförande kan ställas som målet för de kyrkomusikaliska strävandena på denna punkt.

Värdefull vore en serie enklare gammalkyrkliga Introitus, som ej ställde större tekniska krav än flertalet melodier i Svenskt Antifonale. Vidare skulle en serie flerstämmiga körintroitus i anslutning till gammalkyrkliga tongångar fylla ett behov. Ävenså borde de bästa av de Introitus, som funnos i vår förra Mässbok, åter få nyttjas och en komplettering av dem verkställas för de högtidsdagar, som tidigare saknat Introitus.

Under nuvarande förhållanden riskerar man, att den traditionella sångens renässans undergräves i stället för befrämjas. Det får ej vara så, att svårigheterna förtaga sångarglädjen och misströstan leder sångarna bort från dessa skatter, vilka rymma så oerhört mycket översvinnligt skönt, som kan lända församlingen till rik uppbyggelse.

Konventet vill slutligen framhålla önskvärdheten av att i resolutionen önskade introitusalternativ utarbetas i så god tid, att de kunna föreläggas nästa års kyrkomöte.

Erik Meurling.

Kontraktspastor, Kristdala.

Gunnar Hjort.

Kantor, Hässleby, Mariannelund.

Eric Nilsson.

Kyrkoherde, Frödinge.

Frågan om introitusalternativen har genom detta uttalande från prästerligt håll kommit upp till debatt. Den nya mässboken har varit i bruk så länge att erfarenheter ha kunnat samlas. Vad säga de som prövat saken? Tidskriften öppnar gärna sina spalter

för inlägg i frågan och lämna för dagen ordet åt två västgötar, en präst och en organist.

Kantor Karl G. Gustafsson, Gökhem.

Det var att förutse, att den nya mässbokens gregorianska introitus skulle röna motstånd på sina håll. Så har också blivit fallet.

Många präster, kyrkomusiker och kyrkokörmedlemmar ha känt sig oroliga och illa till mods, då de ställts inför sådant, som har sett främmande och svårt ut. Vi ha här uppe i vårt avlägsna land under flera generationer levat avskilda från kyrkans traditionella sång, och det är intet att undra över, att åtskilliga erfarit en chock vid studiet av vår nya mässa-musik. Man kanske har ställt den indignerade frågan: »*Skå* jag verkligen vara skyldig att (på gamla dar) lära mig allt detta?» Mässbokskommitterade ha hjälpt vederbörande med svaret genom att tillhandahålla ett antal s. k. koralintroitus.

Emellertid har man här och var gripit sig verket an utan att ha kännedom om det specifika sångsätt, det här är fråga om, och resultatet har självfallet blivit sådant, att ingen blivit belåten. Själv har jag åhört skrikiga och allt för lite inövade framföranden, där liturg och kör sjungit »för full hals» enligt gammal god (?) tradition, och där gregorianikens säregna nådegåva att skapa stillhet och tillbedjan helt saknats. Ledsamt nog har jag också fått vara med om ett slags gregorianik, som en gång oriktigt och olyckligt nog betecknades som »konstnärlig». Den var övernyanserad, överfraserad, parfyrmerad och gjorde ett ytterst pinsamt intryck.

Det rätta sångsättet utmärkes av rytmisk spänstighet och snabbhet, obrutna linjer och melodibågar med speciell enkel avfrasering, och samtidigt kommer därtill en viss lågmäldhet (med undantag endast för de dramatiska ställena i de stora numren), vilket allt åstadkommer bönegudstjänstens stillhet.

Är det svårt att sjunga rätt? Ja och nej. Först torde det bemärkas beträffande denna främmande sångstil, att det synes omöjligt att utan föregående erfarenhet och undervisning träffa det rätta utförandet. Det bekräftas av de båda här ovan nämnda fallen. Vidare tycks det som om »stora» sångare — och det kanske

flertalet av oss är — har speciella svårigheter. Däremot inövar en grupp vanliga skolbarn, under sakkunnig ledning, förvånande snabbt de längsta antifoner.

Av ovanstående resonemang skulle framgå, att vi inte behöva lättare introitusalternativ. Finns det något lättare än en enkel psalmodi? Finns det något svårare, nämligen för den, som ej vet, hur den ska utföras? Vad vi behöva är undervisning. Och här torde KSV och LPS ha sin uppgift för den närmaste framtiden.

Komminister E. H. Cederbom, Torbjörntorp.

Det i Sv. Mässan införda introituspartiet är ett värdefullt tillskott av kyrkomusik. Genom detsamma har också kyrkokören fått en särskild och ansvarsfull uppgift i högtidsdagens högmässa. Men vilket introitus skall användas? I allmänhet sjunges koralintroitus såsom varande lätt lärt. Men har man hållit på därmed något år, vill man gärna ha något annat, ty dessa introitus äro mer eller mindre tråkiga. När den vackra koralmelodien blir så sönderhackad som den måste bli för att ge ton åt texten, blir den trivial och kan ej ge uttryck åt textens innehåll. Orgelsatsen är ej heller något att vara glad åt. Undantag finnas, koralintroitus på Adventssöndagen och på Nyårsdagen t. ex. ha lämpliga melodier, och orgelsatsen är naturlig och smidig. Men Palmsöndagens däremot är mycket misslyckad. Detta har gått upp för sångarna, och koralintroitus väcker i allmänhet ingen sångarglädje. — Men det gammalkyrkliga introitus! Här kan man icke anmärka på melodierna och säga, att de äro triviala. Tvärtom äro de i hög grad konstnärligt uppbyggda och bärare av djup och ren andlighet. De ansluta sig också väl till texten, eller rättare sagt, texten ansluter sig väl till melodien. Men dessa introitus äro icke lätta att lära, först därför att det stöter på tekniska svårigheter. Det fordras, att man lätt kan läsa noter, andas rätt, frasera och texta väl. Sångaren måste verkligen anstränga sig och göra sitt allra bästa. Därför finns inget bättre medel att utbilda sångkonsten hos en kör än att öva gammalkyrkliga introitus. De tekniska svårigheterna äro visserligen svåra men icke oöverkomliga, vilket bevisas därav att en barnkör ganska lätt lär sig denna sång. Största svårigheten är den, att man går till den med förutfattad mening, att den är omöjlig. Och detta beror i de flesta fall på sångledaren. Är

han okunnig och ointresserad, bli sångarna detsamma. Det är heller inte underligt, om en körledare är sådan. Han har kanske aldrig lärt sig sjunga gammalkyrklig sång och har icke fått höra, hur den skall låta. Det är heller inget, som man kan lära på egen hand. Och skall man öva och sjunga ensam, »låter» det ingenting. Det behövs en kör, inte många men ändå några. Kyrkosångsdagar och kurser måste anordnas och besökas av organister och präster för utbildning i gammalkyrklig sång, icke endast för att kunna sjunga Introitus och psalmodier utan för att rätt kunna utföra de övriga partierna i mässan, ty all liturgisk musik har sin grund i den gammalkyrkliga sången. Det är nödvändigt, att det nu börjar skapas en kyrklig sångtradition, som blir gemensam för hela landet. Det gammalkyrkliga Introitus är icke så omöjligt, om det blott finns körledare, som kunna instruera. Men frågar någon, är det vackert? Det beror på hur det utföres. Det kan låta förfärligt, men det kan också vara utomordentligt vackert och uppbyggligt. Men är den sången evangelisk? Ja lika väl som de gamla koralmelodier, som Luther satte ny text till och införde i den evangeliska gudstjänsten som församlingssång. Dock må vi komma ihåg, att Introitus icke alls är menat att vara församlingssång, utan en körens ensak. — Har man sysslat med gammalkyrklig sång, märker man snart, att orgelackompanjemang är onödigt och ofta ett hinder för melodien att i alla dess skiftningar göra sig gällande. Om vi nu skola försöka oss på de gammalkyrkliga Introitus och veta, hur de skola sjungas, så är det bäst att börja med de enklaste och lättaste, t. ex. på Palmsöndag och Alla Helgons dag. De äro icke svårare än att vilken kör som helst kan lära dem. Eller också göra som en kör i Västberg, som under ett år prövat koralintroitus och nu föresatt sig att detta år sjunga alla gammalkyrkliga introitus utan undantag. — Man hör ibland dem, som önska att vi fått behålla de s. k. Inledningsantifonierna. Ja många av dem voro mycket bra. Och det är underligt, att kommitterade ej lät omarbета dem till de nya introitus-texterna istället för att giva oss koralintroitus. — När Mässboken kom ut, hade många väntat att som ett tredje alternativ få introitusmusik för flerstämmig kör, i likhet med dem, som utgivits av Albert Runbäck. Visserligen tar det minst lika lång tid att inöva ett sådant Introitus som ett gammalkyrkligt, men det är sådan musik som sångarna bättre förstå, och som församlingen nog anser förmer än den unisona. — Eftersom Koral-

introitus visat sig vara mindre tillfredsställande och det gammalkyrkliga ännu icke omfattas med större intresse, vore det kanhända lämpligt att Kungl. Maj:t tillsatte en nämnd, som finge i uppdrag att granska inkommande förslag och utarbetade en årgång Introitus för flerstämmig sång. Men intill detta sker, få vi göra vårt bästa att antingen genomlida koralintroitus eller lära oss att sjunga det gammalkyrkliga.

Torbjörntorp den 21 jan. 1946.

E. H. Cederbom.

Recensioner.

Yngve Brilioth: Predikans historia. Gleerups. 11:50.

Predikans historia är ett hart när outtömligt ämne. Det kan ge anledning till vida utblickar över kyrkans historia. Det ger tillika inblickar i kristet tänkande under skilda tider, i själavård och fromhetsliv. Det ger fördjupat perspektiv på nuets kyrkliga situation och förkunnelsens aktuella uppgifter.

Att teckna predikans historia på ett sätt, som gör rättvisa åt alla dessa aspekter är förvisso en utomordentligt svår uppgift. Den förutsätter en omätlig beläsenhet och kringsyn och därtill en koncentrerad framställningsförmåga. Dessa sällsynta egenskaper besitter biskop Yngve Brilioth i eminent grad. Ett imponerande belegg för den saken ger biskopens predikohistoria — en bearbetning och utvidgning av de åtta Olaus Petriföreläsningar om predikans huvudformer, som biskopen höll vid Uppsala universitet år 1944.

Framställningen inledes med en återblick på den gammaltestamentliga förkunnelsens och synagogans predikan. Därefter analyseras med utgång från Luk. 4 Jesu förkunnelse, varvid tre huvudmoment särskiljas: det exegetiska, det profetiska och det liturgiska. I den följande framställningen nyttjas dessa moment som slagruta — en metod, som visar sig högst fruktbar. Hos Augustinus t. ex. befinnas de tre klassiska momenten möta i skapande växelverkan. Grundformen för medeltidens predikan var den liturgiska, medan de andra momenten trädde tillbaka. Luthers predikan företer starka profetiska drag. Ortodoxiens förkunnelse präglas av otrolig metodisk omsorg, med stark tonvikt på skrifttolkningen. Ett utomordentligt uppslagsrikt avsnitt utgör översikten över romersk, reformert och anglosachsisk förkunnelse, där inte minst teckningen av den anglikanska predikan är lysande genomförd i sin koncentrerade skärpa. De sista kapitlen skildra utförligare den sven-